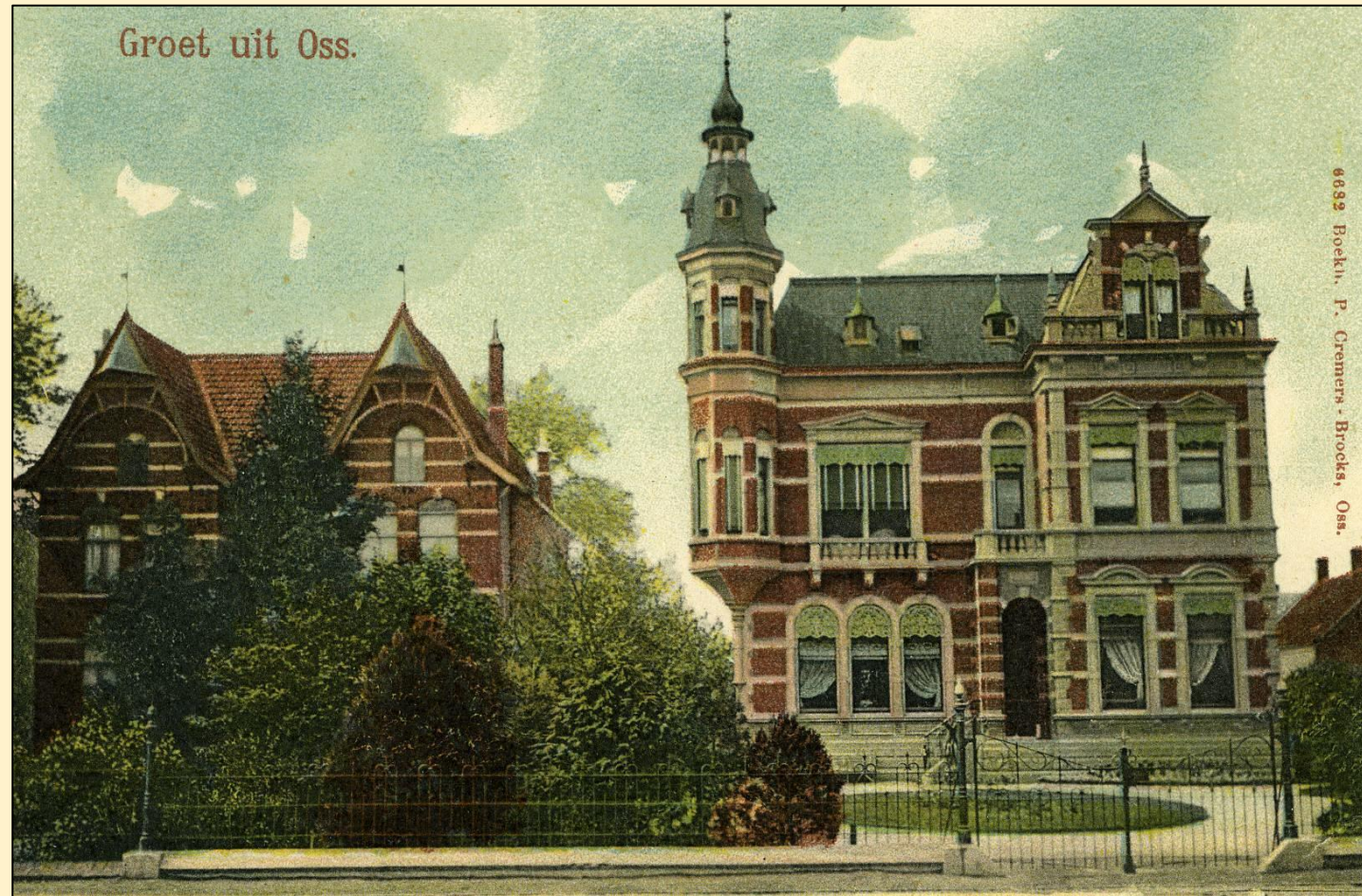

OSSE DOODSOORZAKEN

De geschiedenis van ziekte, gezondheid en sterfte in Oss, 1866-1906

Bron: Stadsarchief Oss (ingekleurde Ansichtkaart van fabrikantenvilla's aan de Molenstraat, 1905)

Eindpresentatie

Inhoud presentatie

- Onderzoeksopzet
- Bronmateriaal
- Eindproducten: database, personenindex en webartikelen
- Onderzoeksresultaten

Onderzoeksopzet

Belangrijke ontwikkelingen: levensverwachting, doodsoorzakenpatroon en sterfterisico's.

Doodsoorzaken Oss

- **Doel:** dood en ziekte op individueel niveau analyseren en contextualiseren
- **Onderzoeksvragen:** wie was er kwetsbaar en had een grote kans om te overlijden? Wie of welke groepen werden door welke ziekten geteisterd? Bestonden er verschillen tussen man en vrouw, jong en oud, arm en rijk, gehuwd en ongehuwd, migrant en autochtoon? En hoe veranderde deze sterfterisico's, het doodsoorzakenpatroon en de (sociale) ongelijkheid in sterfte door de tijd heen?
- **Resultaten:** *Open Access* databank, doorzoekbare personenindex en webartikelen

Bron: Stadsarchief Oss (*Het Tolhuis wordt afgebroken, 1902*).

Bronmateriaal

Diergedeelte nummer van 18	DATUM VAN OVERLIJDEN.	GESLACHTNAAM.	VOORNAMEN.	WIJK, STRAAT, GRACHT.	Huis- nummer.	GESLACHT.		Leeftijd.	Beroep.	Overleden ten gevolge van:	Levensloos aangegeven.		
						M.	V.				Dood geboorn.	Oversch. aan aangifte.	andere aangifte.
610	26 Feb 1871	Verend vanden	Theresa	St. Anthonis	24			27		Leidde tot een overlijden van de ziekte van Cholera			
9	27	Teluisse	Wijlen	id	id			27		Leidde tot een overlijden van de ziekte van Cholera			
250	2 d	id	Theresa	id	id			27		id			
1	27	Verend vanden	Wijlen	id	id			27		id			
2	2 d	Verend vanden	Theresa	id	id			27		id			
3	29	Verend vanden	Theresa	id	id			27		id			
4	30	Verend vanden	Theresa	id	id			27		id			
5	31	Verend vanden	Theresa	id	id			27		id			
6	31	Verend vanden	Theresa	id	id			27		id			
1	1 Januarij 1872	Verend vanden	Theresa	id	id			27		id			
2	2	Verend vanden	Theresa	id	id			27		id			
3	3	Verend vanden	Theresa	id	id			27		id			
4	2	Verend vanden	Theresa	id	id			27		id			
5	2	Verend vanden	Theresa	id	id			27		id			
6	2	Verend vanden	Theresa	id	id			27		id			
7	0	Verend vanden	Theresa	id	id			27		id			
8	0	Verend vanden	Theresa	id	id			27		id			
9	0	Verend vanden	Theresa	id	id			27		id			

VI. Koepokinenting.

Aantal verrichte koepokinenting, met vergelijkende opgaaf van de voorafgaande drie jaren.

	Over	1870	1871	1872	1873
Beneden 2 jaren over		31	160	43	10
Van 2 tot 10 " "		20	600	43	67
Boven 10 " "		"	793	34	9
Totaal		51	1553	120	116

1873: cijfers over koepokinenting.

Eindproducten

Personenindex

Archieven

Mijn Studiezaal (inloggen)

Personenindex op 7363.1773 (7363.1773)

Zoeken Zoek Uitgebreid zoeken Zoektips

4.700 records

Pagina: 1 vorige | 1 2 3 4 5 6 7 8 volgende 1 ▶

7363.1773 Personenindex op 7363.1773 (7363.1773) ⋮

📄 Quirinus van Loon

Datering: 1866

Soort akte: Doodsbriefje

Voornaam: Quirinus

Tussenvoegsel: van

Achternaam: Loon

Leeftijd: 78 jaar

Overlijdensdatum: 2-1-1866

Overlijdensplaats: Oss

Aktedatum: 1866

Akteplaats: Oss

Doodsoorzaak: aamborstigheid en verlies van krachten door ouderdom ⓘ

Bijzonderheden: Man

Toegangsnummer: 7363

Inventarisnummer: 1773 ⓘ

4 5 6 7 8 9

4 ▶

1 gedigitaliseerd

- Zoekfunctie
- Vormt een toevoeging op bestaande indexen
- Stamboomonderzoek
- Gelinkt naar oorspronkelijke bron (scan)!

Webartikelen

Bevolkingsgroei en sterftcijfers

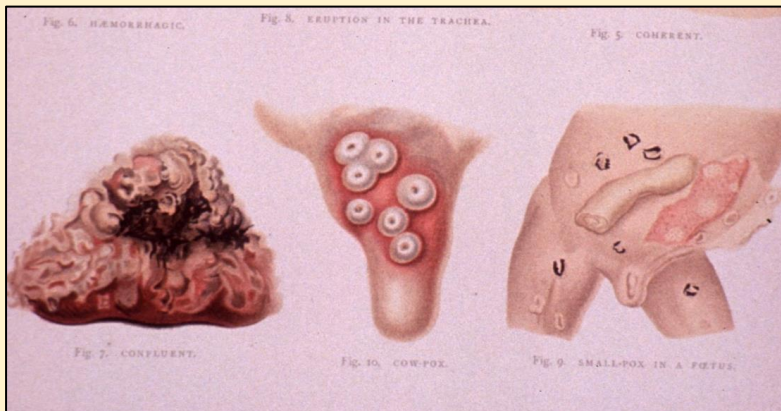
Ziekenzorg: lokale initiatieven

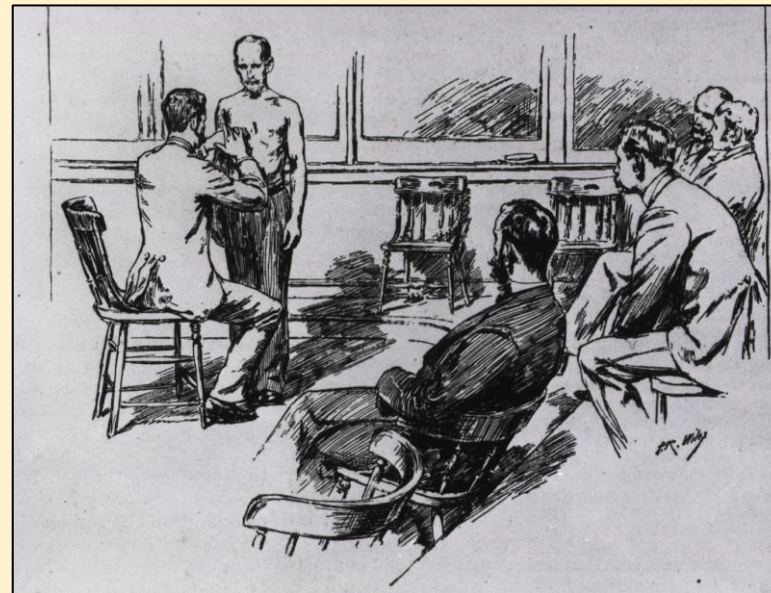
Sociale ongelijkheid in sterfte

Zuigelingensterfte

Pokken en vaccinaties

Een veranderend doodsoorzakenpatroon?

Verspreiding van de mazelen

Resultaten

Sterfte in Oss

Een stad in ontwikkeling

1850: 4000 inwoners

1875: 4500 inwoners

1900: 9000 inwoners

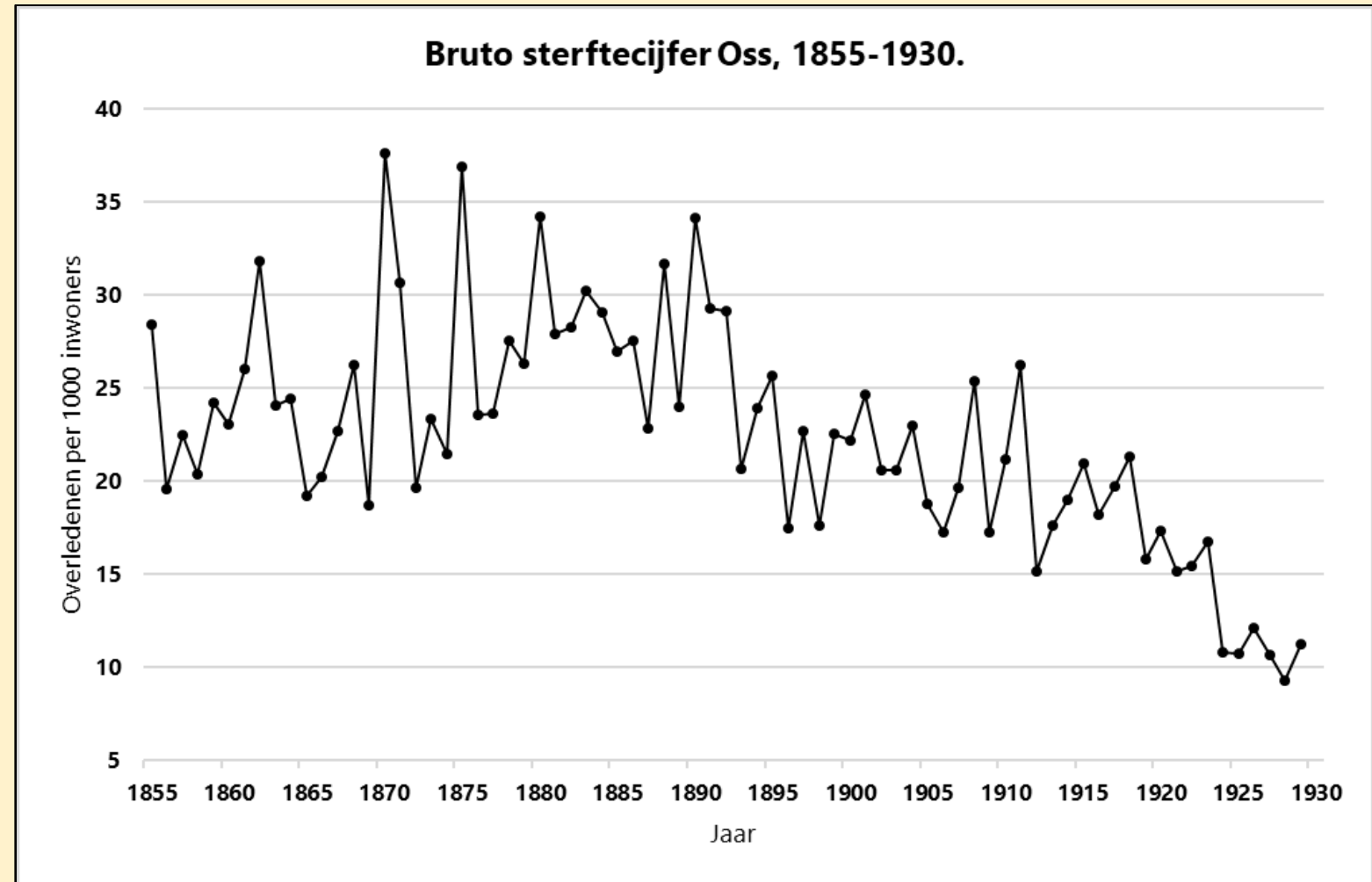
1930: 15000 inwoners

Oorzaak:

- Aanwas door migratie (1875-1890)
- Toenemend geboorteoverschot (vanaf 1875-?)

Bruto sterftcijfer

- Hevige schommelingen → stabilisering sterftcijfer
- Dalende trend!

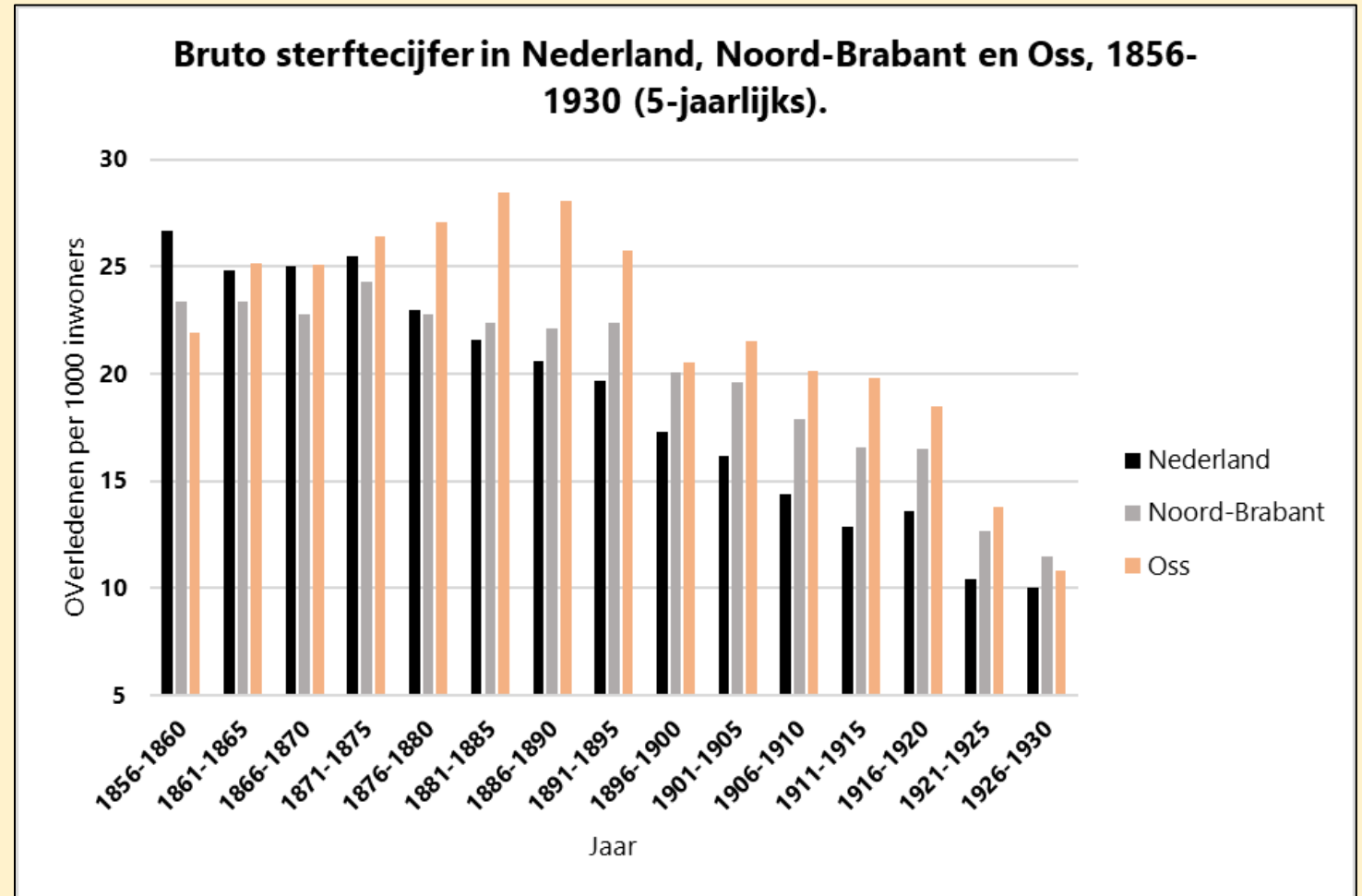

Sterfte in Oss

Een stad in ontwikkeling: snelle bevolkingsgroei (vooral natuurlijke groei, maar ook aanwas door migratie)

Vergelijking met Brabant en Nederland: halverwege de 19^e eeuw doet Oss het 'goed', daarna lopen de sterftcijfers in Oss op en wijkt de stad af van de rest van de provincie en het land → hoe kan dat?

Snelle bevolkingsgroei, hoog geboortecijfer, *urban graveyard*, ...

Zuigelingen- en kindersterfte

Zuigelingensterfte (t/m 1 jaar) en kindersterfte leverden een overheersende bijdrage aan de totale sterfte

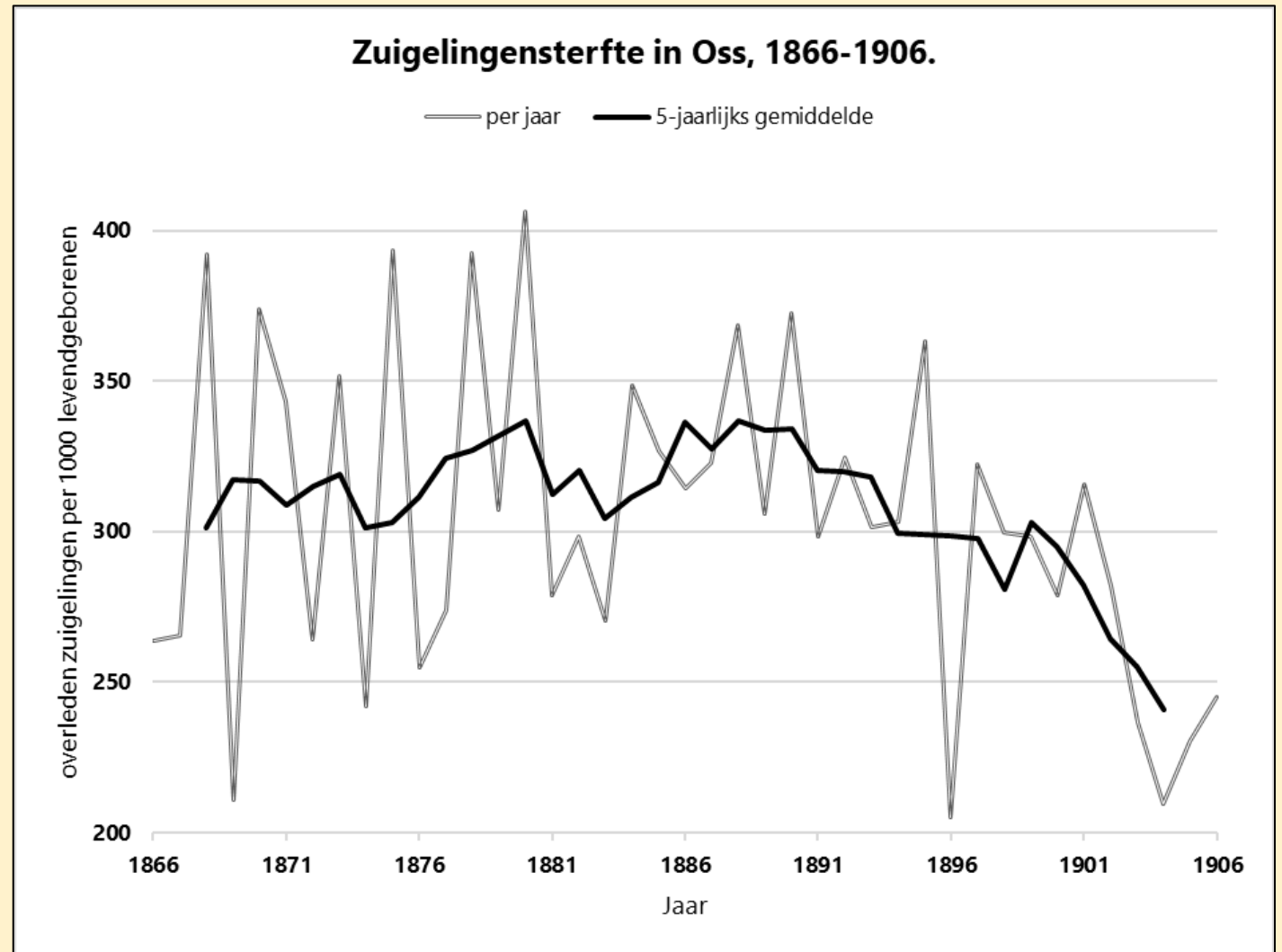
Zuigelingensterfte

Gemiddeld \pm 30%

Regionale verschillen:

- Over het algemeen start daling zuigelingensterfte rond 1875
- Limburg en Brabant uitzondering: eerst stijging zuigelingensterfte in tweede helft 19^e eeuw, waarna sterftedaling pas rond eeuwwisseling aanving

Gemeenteverslag 1868: *"Kinderen beneden de twaalf maanden zijn er overleden 43, de aanhoudende droogte en de drukkende hitte in den zomer wordt vermoed dat daarvan het gevolg is geweest er zoovele kinderen zijn overleden."*

Een veranderend doodsoorzakenpatroon?

Meer dan 600 verschillende ziekten/aandoeningen... en nog meer verschillende spellingen...

Schrijfwijzen:

- Convulsiones
- Convulsiona
- Convulsionis
- Convulsies
- = stuipen?

Groep	Categorie	Voorbeelden
Infectieziekten	<i>Infectieziekten</i>	Tuberculose, cholera, buikloop/diarree, kinkhoest, mazelen, difterie, ...
Degeneratieve aandoeningen	<i>Voedingsdeficiënties en maternale en perinatale aandoeningen</i>	Ondervoeding, kraamvrouwenkoorts, moeilijke verlossing, vroeggeboorte, ...
	<i>Kankers</i>	Kanker, tumor, sarcoom, carcinoma (slokdarm, maag, lever, huid, borst), ...
	<i>Hart- en vaatziekten</i>	Beroerte, hartgebrek/afwijking, hersenbloeding, hartverlamming, ...
	<i>Chronische ademhalingsaandoeningen</i>	Bronchitis, astma, longemfyseem, ...
	<i>Ziekten aan de urinewegen en geslachtsorganen</i>	Baarmoederbloeding, blaasontsteking, nierontsteking, ziekte van Bright, ...
	<i>Overige niet-infectieziekten</i>	Waterhoofd, maagzweer, diabetes, levercirrose, ...
Externe oorzaken	<i>Externe oorzaken</i>	Hersenletsel, verdrinking, overreden, vergiftiging, (zelf)moord, ...
Niet-gecategoriseerd	<i>Onbekend</i>	Onbekend, zonder hulp, zonder behandeling, ...
	<i>Ouderdom en zwakte</i>	Lichaamszwakte, (algemene) zwakte, verval van krachten, ouderdom, ...
	<i>Overige onduidelijk gedefinieerde aandoeningen</i>	Koorts, plotselinge dood, bloeding, stuipen, waterzucht, ...

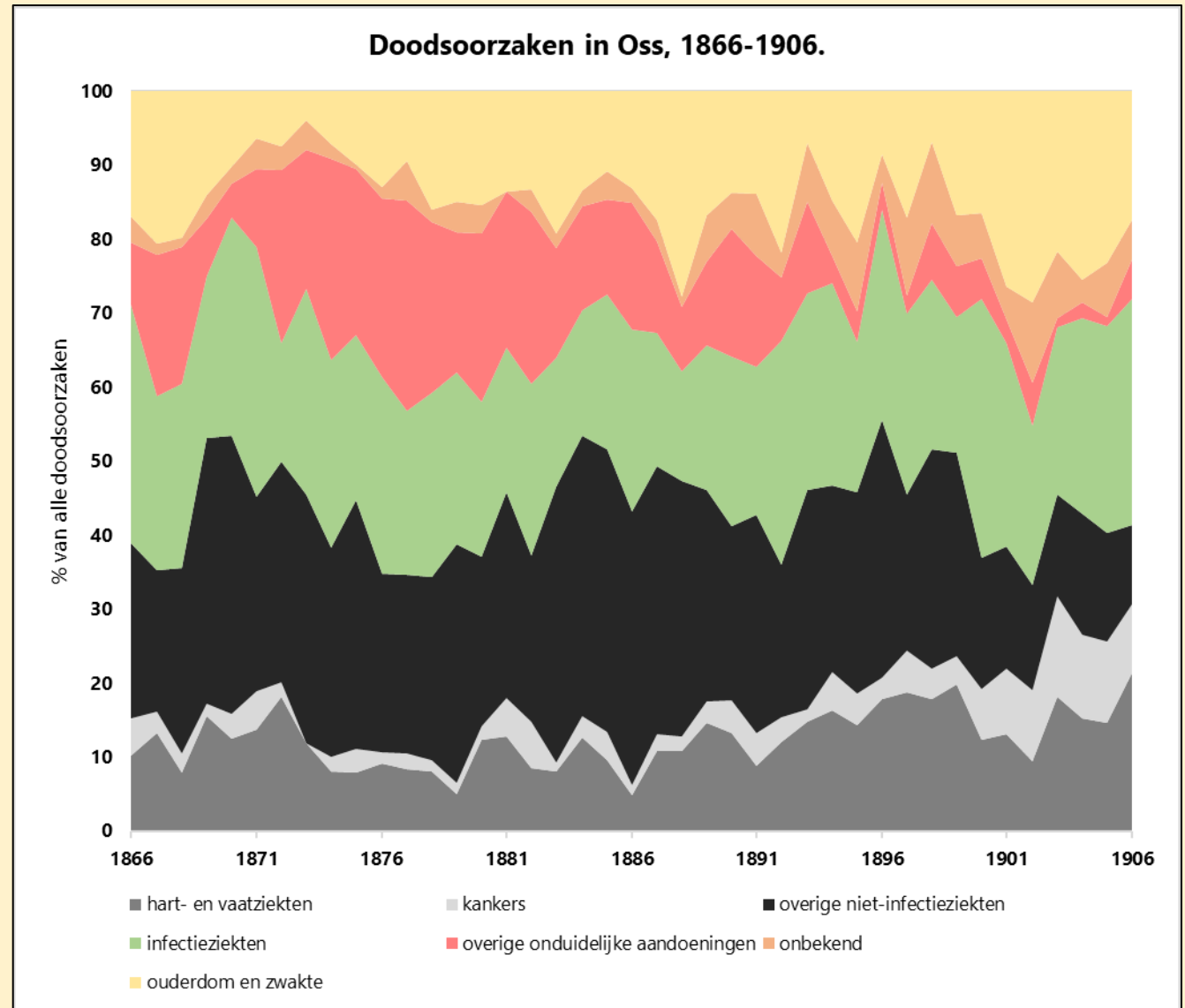
Een veranderend doodsoorzakenpatroon?

De epidemiologische transitie

- Verschuivingen in het doodsoorzakenpatroon
- Infectieziekten → degeneratieve ziekten

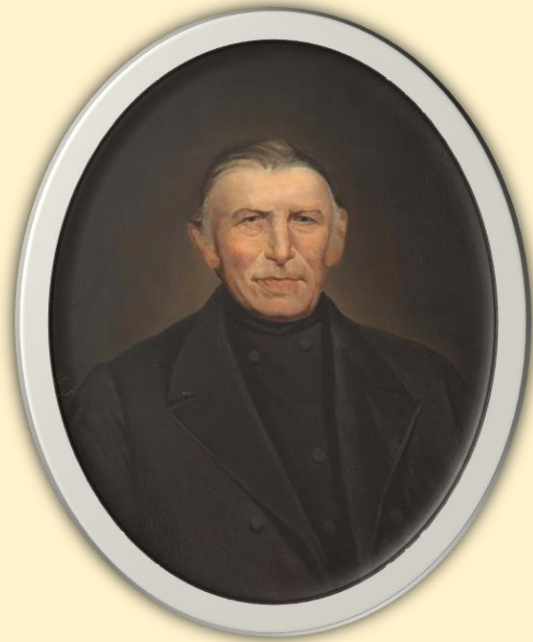
Oss

- Toename degeneratieve ziekten
- Maar geen afname infectieziekten...

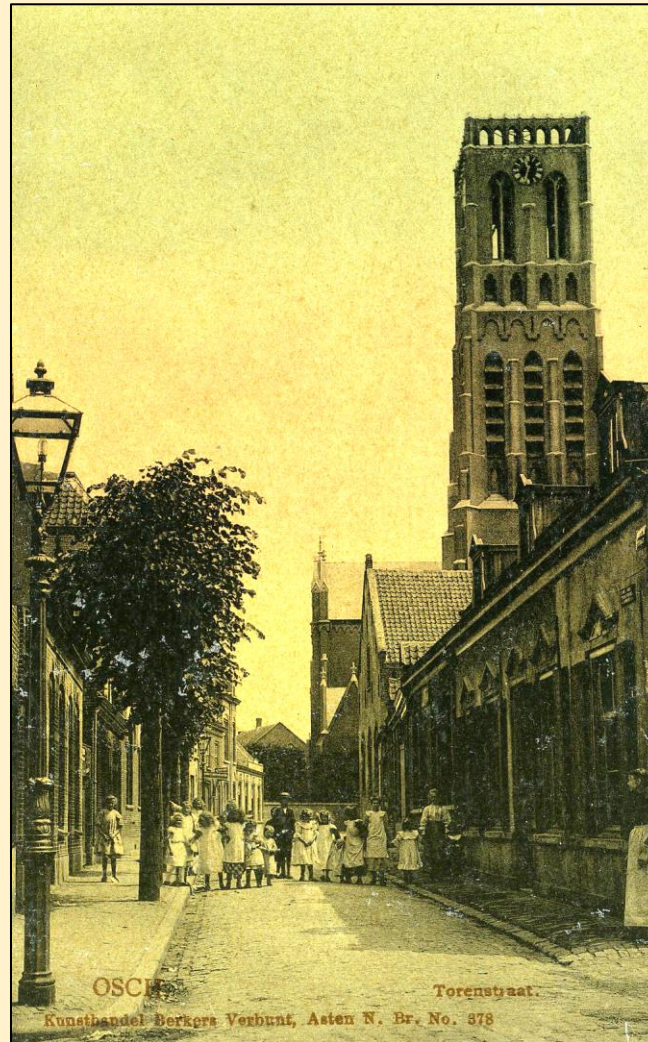

Sociale ongelijkheid in sterfte

Antonius (Antoon) Jurgens

75 jaar
'hartverlamming'

Bron: Stadsarchief Oss (Torenstraat, 1905).

Arnoldus van Kuijk

35 jaar
'zuiperswaanin' &
'longontsteking'

Sociale ongelijkheid in sterfte

Historische context: enerzijds snelle industrialisatie Oss eind 19^e eeuw, anderzijds sterk agrarisch karakter.

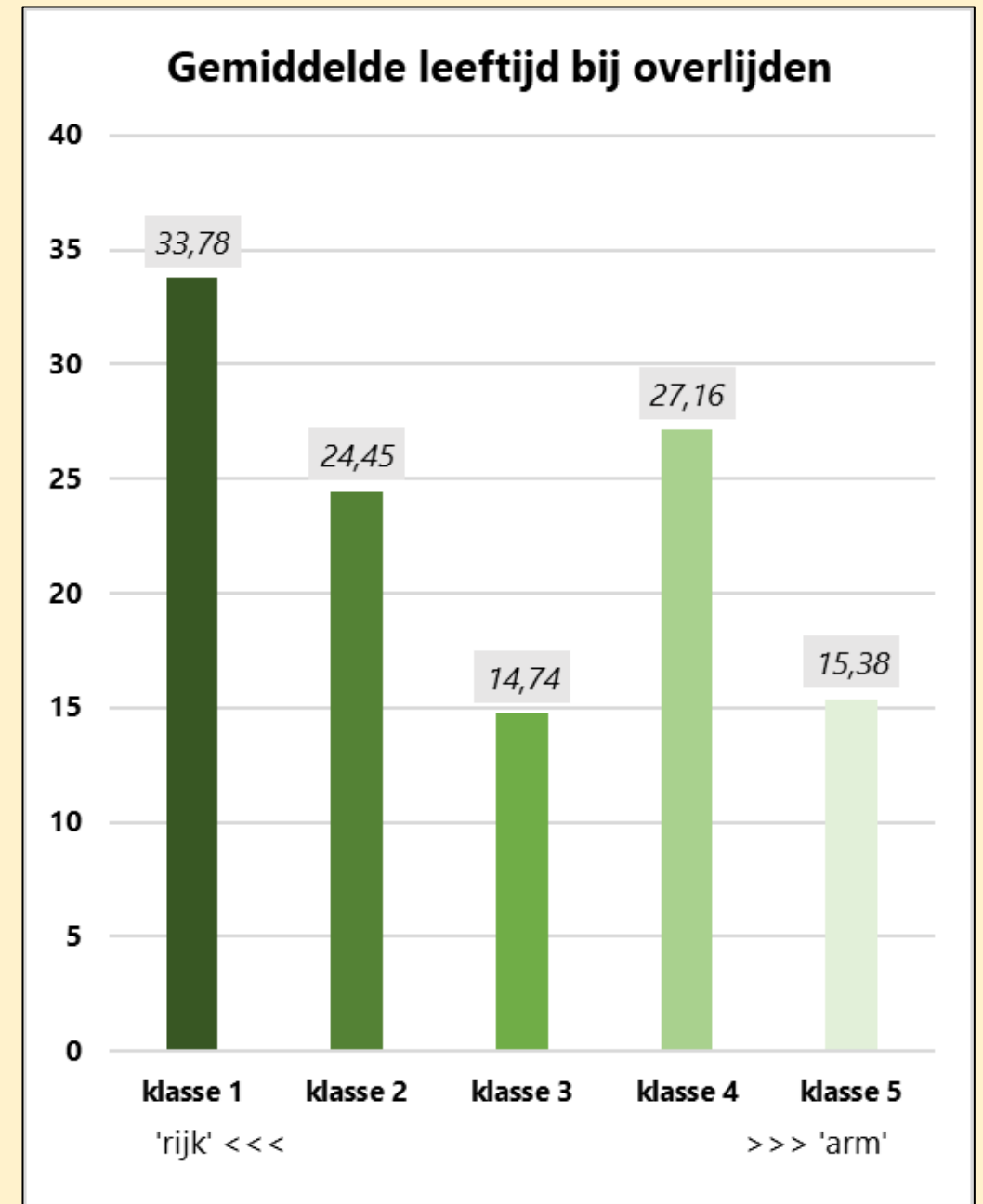
Beroep als indicator voor sociaal-economische klassen

- **1:** apotheker, arts, fabrikant, rentenier, ...
- **2:** koopman, koopvrouw, logementhouder, winkelier(ster), ...
- **3:** bakker, smid, kleermaker, naaister, kuiper, timmerman, ...
- **4:** landbouwer, visser, ...
- **5:** (fabrieks)arbeider, dienstbode, venter, ...

Sociale ongelijkheid in sterfte: arm & rijk

- Lagere klassen = gemiddeld jonger overlijden & hoge sterfte aan infectieziekten
 - Hogere klassen = gemiddeld ouder overlijden & hoge sterfte aan degeneratieve aandoeningen
- Onderwerp van debat!

Bevindingen Oss: gemiddelde leeftijd →

Sociale ongelijkheid in sterfte

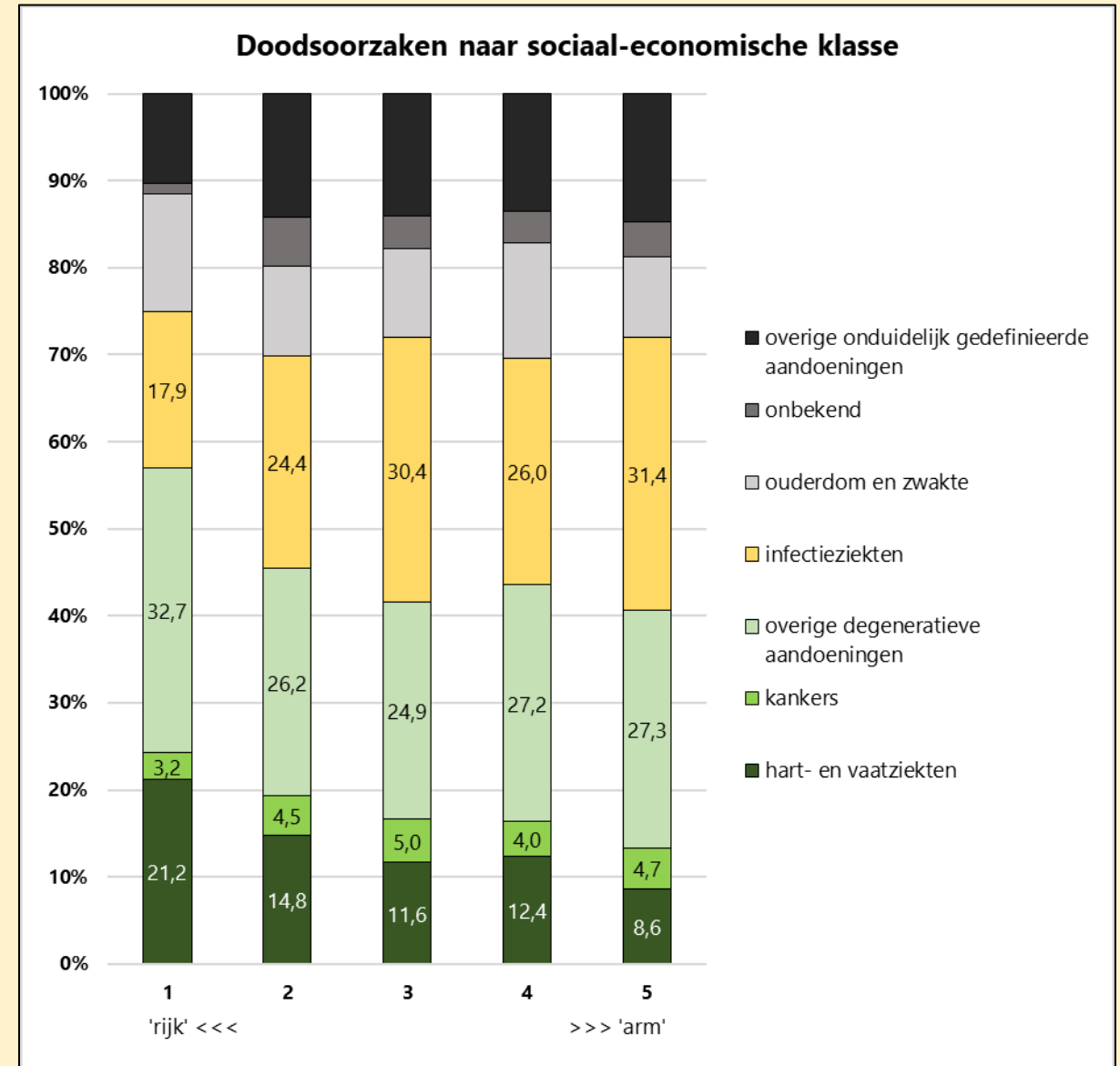
Sociale ongelijkheid in sterfte: arm & rijk

- Lagere klasse = gemiddeld jonger overlijden & hoge sterfte aan infectieziekten (gele vlakken)
- Hogere klasse = gemiddeld ouder overlijden & hoge sterfte aan welvaartsziekten (groene vlakken)

Bevindingen Oss:

- Sterfte infectieziekten groot onder arbeiders (3^e en 5^e klasse)
- Eerste klasse ('rijken') overleden relatief vaak – meer dan de helft – aan degeneratieve aandoeningen

Hoe ontstaan deze verschillen?

Doodsoorzaken in Oss (BHIC)

Meer weten?

www.bhic.nl/doodsoorzakenoss

|| || | bhic Over ons Nieuws Podcast Forum Engels

[Home](#) [Ontdekken](#) [Onderzoeken](#)

Doodsoorzaken Oss, 1866-1906

In het kader van het [BHIC fellowship-programma](#) heeft [Nadeche Diepgrond](#) onderzoek gedaan naar de geschiedenis van ziekte gezondheid en sterfte in Oss. Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende [bronnen](#) uit het archief van het BHIC, die het mogelijk maken om de dood en ziekte op een individueel niveau te analyseren en contextualiseren én exact na te gaan wie, waar, wanneer en waaraan overleed. Het fellowship heeft geresulteerd in verschillende eindproducten, waaronder een [open access database](#), een [doorzoekbare personenindex](#) en enkele onderzoeksresultaten in de vorm van 'verhalen'. Meer weten? Klik dan op een van de vensters hieronder:

GEBRUIKTE BRONNEN

Jaar	Naam	Geboortedatum	Overlijdensdatum	Waar
1866	Jan van der Meulen	1800	1866	Oss
1867	Pieter van der Meulen	1800	1867	Oss
1868	Jan van der Meulen	1800	1868	Oss
1869	Pieter van der Meulen	1800	1869	Oss
1870	Jan van der Meulen	1800	1870	Oss
1871	Pieter van der Meulen	1800	1871	Oss
1872	Jan van der Meulen	1800	1872	Oss
1873	Pieter van der Meulen	1800	1873	Oss
1874	Jan van der Meulen	1800	1874	Oss
1875	Pieter van der Meulen	1800	1875	Oss
1876	Jan van der Meulen	1800	1876	Oss
1877	Pieter van der Meulen	1800	1877	Oss
1878	Jan van der Meulen	1800	1878	Oss
1879	Pieter van der Meulen	1800	1879	Oss
1880	Jan van der Meulen	1800	1880	Oss
1881	Pieter van der Meulen	1800	1881	Oss
1882	Jan van der Meulen	1800	1882	Oss
1883	Pieter van der Meulen	1800	1883	Oss
1884	Jan van der Meulen	1800	1884	Oss
1885	Pieter van der Meulen	1800	1885	Oss
1886	Jan van der Meulen	1800	1886	Oss
1887	Pieter van der Meulen	1800	1887	Oss
1888	Jan van der Meulen	1800	1888	Oss
1889	Pieter van der Meulen	1800	1889	Oss
1890	Jan van der Meulen	1800	1890	Oss
1891	Pieter van der Meulen	1800	1891	Oss
1892	Jan van der Meulen	1800	1892	Oss
1893	Pieter van der Meulen	1800	1893	Oss
1894	Jan van der Meulen	1800	1894	Oss
1895	Pieter van der Meulen	1800	1895	Oss
1896	Jan van der Meulen	1800	1896	Oss
1897	Pieter van der Meulen	1800	1897	Oss
1898	Jan van der Meulen	1800	1898	Oss
1899	Pieter van der Meulen	1800	1899	Oss
1900	Jan van der Meulen	1800	1900	Oss

DATABASE (EXCEL)

Actiesamen	Adres	Soort Leden
Mook, van	1800	Doodsoorzaak
Houkamp	1800	Doodsoorzaak
Janzen	1800	Doodsoorzaak
Walden	1800	Doodsoorzaak
Steenbakkers	1800	Doodsoorzaak
Schrijver, van	1800	Doodsoorzaak
Baars	1800	Doodsoorzaak
Olis, van	1800	Doodsoorzaak
Mars, van	1800	Doodsoorzaak
Vos	1800	Doodsoorzaak
Woud, de	1800	Doodsoorzaak

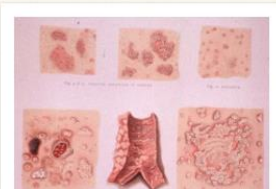
PERSONENINDEX (BHIC)

Bevolkingsgroei en sterftecijfers

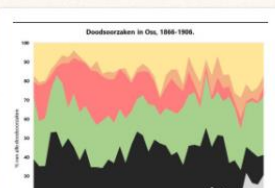
Verspreiding van de mazelen

Pokken en vaccinaties

Zuigelingensterfte

Doodsoorzakenpatroon

Sociale ongelijkheid in sterfte?